

П. О. Скок,
к. н. з держ. упр., доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування,
Академія муніципального управління

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ РОЛІ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКАХ

P. Skok,
PhD in Public Administration, associate professor of finance, banking business and insurance
Academy of Municipal Administration

CURRENT UNDERSTANDING OF THE ROLE OF FINANCIAL INNOVATION AND INNOVATION IN BANKS

Запропоновано фінансові інновації розглядати з позиції їх фінансової природи і області застосування: банки та небанківські кредитні організації. Зазначено, що фінансові інновації відповідно до своєї фінансової природи являють собою результат інноваційної діяльності, в основі якого лежать гроші і їх рух, а також грошові відносини. Визначено, що для розвитку власне фінансових інновацій в банках або небанківських кредитних організаціях необхідно їх супровід комплексом супутніх організаційних, інформаційних, технологічних та інших інновацій. У цьому сенсі фінансова по природі інновація набуває багатокомпонентного характеру при домінуванні грошової природи банківської (парабанківської) послуги або продукту і комплементарного характеру супутніх інновацій, що сприяють доведенню послуги (продукту) до споживача.

Доповнено класифікацію фінансових інновацій за такими підставами, як: технологічні параметри з виділенням у продуктових фінансових інноваціях власне продуктових і збутових і характером змін, де нами було виділено 2 види: революційні і еволюційні. Крім того, в залежності від суб'єктів ринку виділено банківські фінансові інновації, небанківські і стикові фінансові інновації. Відповідно до існуючого законодавства до банківських фінансових інновацій нами були віднесені інновації, що впроваджуються комерційними банками і розрахунковими, депозитно-кредитними та платіжними небанківськими кредитними організаціями.

A financial innovations considered from the perspective of financial nature and scope: banks and non-bank credit organizations. Indicated that financial innovation according to its financial nature are the result of innovation, which is based on money and their movement and monetary relations. It was determined that the development of the financial innovation in banks or non-bank credit organizations must support a set of related organizational, informational, technological and other innovations. In this sense, financial innovation is by nature becomes multidimensional character, dominated by banking monetary nature (parabankovskoyi) service or product related and complementary nature of innovation, promoting the dissemination services (product) to the consumer.

Supplemented classification of financial innovation for such reasons as: technological parameters with allocation of a financial product innovation and marketing their own product and nature of the changes wherever we have isolated two types: evolutionary and revolutionary. In addition, depending on the selected bank market of financial innovation, joints and non-bank financial innovation. According to the existing legislation to bank financial innovation, we have included innovations implemented by commercial banks and clearing, deposit and lending and payment non-bank credit organizations.

Ключові слова: фінансові інновації, банки, небанківські кредитні організації, грошові відносини, парабанківські послуги.

Key words: financial innovation, banks, non-bank credit organizations, money relations, a couple of bank services.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах трансформації та глобалізації української економіки підвищується роль і значення інновацій. Інноваційний розвиток економіки розглядається сьогодні багатьма країнами як один з основних шляхів економічного зростання, забезпечення конкурентоспроможності. Нові технології банківського обслуговуван-

ня представляються інноваціями, які складають частину більш потужного процесу, що охопила всю світову економіку. Сучасне розуміння ролі інновацій та інноваційної діяльності має довгу передісторію. При переході від однієї епохи до іншої роль науки при функціонуванні кредитних організацій збільшувалася.

Прикладом нових фінансових продуктів (послуг) можна назвати біржовий індексний інструмент і будь-які нові види кредитів, наприклад, експрес кредитування. Нові фінансові послуги — це торгівля цінними паперами онлайн,

інтернет-банкінг, мобільний банкінг. Основна спрямованість цих послуг — віддаленість роботи, швидкість надання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Дослідженню питання ролі фінансових інновацій та інноваційної діяльності в банках присвячені роботи таких науковців, як: В. Викулов, І. Балобанов, Н. Чиж, С. Єгоричева, Я. Кривич, В. Ткачук, Ю. Киселевіч, О. Мошенець, О. Меренкова, Д. Завадська. Формування нових фінансових продуктів (послуг) банків як результат ринкової конкуренції в Україні досліджували В. Пономар та О. Сербина.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій формування фінансових інновацій та інноваційної діяльності в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Серед нових фінансових процесів можна навести кредитний скоринг, який передбачає визначення кредитоспроможності позичальника за допомогою численних статистичних методів. Найчастіше використовується при споживчому кредитуванні на невеликі суми, наприклад, в магазинах Ельдорадо, Алло та тощо. Однак можливе використання і при кредитуванні юридичних осіб, особливо підприємств малого і середнього бізнесу. Використання кредитного скорингу, перш за все, передбачає, управління ризиками. Виділяють, як правило, три види: скоринг заяв, поведінковий і скоринг по стягненню. Перший вид передбачає оцінку кредитоспроможності, другий — визначення поведінки: як буде користуватися позичальник кредитом, чи не зміниться його кредитоспроможність та тощо, третій — оцінка ризику прострочення платежу або неповернення і визначення тих дій, які необхідно зробити в даних випадках.

Сьогодні подібні сервіси вже діють у канадському банку ING Direct, американському Capital One і Simple Bank, у польському Alior Sync, російському "Тінкофф". Отже, це приклад нових організаційних форм, оскільки це вже не класичні установи з операційними офісами, а побудовані за принципом віддаленої роботи фінансово-кредитні організації.

Економічний енциклопедичний словник за редакцією С. Мочерного дає наступне визначення фінансових інновацій: "Фінансові інновації — методи, що застосовуються з метою здійснення угод з новими видами фінансових активів або у вигляді нових операцій з діючими активами, що дозволяє ефективніше використовувати фінансові ресурси компаній" [1, с. 65]. Тут йдеться або про принципово нові угоди з наявними фінансовими ресурсами: грошовими коштами і цінними паперами, або про принципово нові фінансові активи.

Більш широке тлумачення можна зустріти в тлумачному економічному словнику. Так, під фінансовою інновацією слід розуміти "зміни, що відбуваються в фінансових установах, фінансових інструментах або діловій практиці в сфері фінансових послуг".

О.М. Мозговий під фінансовою інновацією розуміє "створення нових фінансових інструментів і фінансових технологій з метою отримання прибутку і зниження рівня ризиків". Іншими словами, фінансова інновація включає в себе фінансові інструменти та технології [2, с. 47].

На наш погляд, розглядати фінансові інновації доцільно з позиції їх фінансової природи і області застосування. Фінансові інновації доцільно розглядати з позиції їх фінансової природи і області застосування: банки та небанківські кредитні організації. Фінансові інновації відповідно до своєї фінансової природи являють собою результат інноваційної діяльності, в основі якого лежать гроші і їх рух, а також грошові відносини. При цьому об'єктом дослідження є фінансові активи, прийоми, інструменти, методи, технології та тощо. Так, експрес-кредитування є прикладом інновації, має фінансову природу (є фінансовою послугою). Точно так же будь-які нові види кредитів, наприклад, іпотечні, споживчі та інші ставитимуться до фінансових інновацій, оскільки в їх основі лежать грошові відносини.

Згідно з областю застосування банківських (парабанківські) інновації являють собою інновації, які реалізуються в діяльності банків або небанківських кредитних організацій. Зауважимо, що інновації можуть бути організаційними, технологічними, інформаційними та тощо. Так, впроваджувана в діяльність банку нова методика оцінки лояльності клієнтів за своєю природою є управлінською інновацією, але оскільки місцем впровадження є фінансово-кредитна організація, то таку інновацію правомірно віднести до банківських. Електронна черга, впроваджувана сьогодні в великих банках і небанківських кредитних організаціях, за своєю природою є технологічною інновацією, однак за своїм місцем впровадження може бути віднесена до банківських (парабанківських) інновацій [3, с. 106]. Використання інформативних телеприсутності (спеціалізованих автоматів, що дозволяють клієнтам спілкуватися з оператором в режимі відеодзвінка), установка яких очікується найближчим часом в банках України, і інтернет-банкінгу в діяльності банків також можна віднести до банківських інновацій не дивлячись на те, що в основі їх створення лежать новітні розробки в області техніки і технології.

Отже, для розвитку власне фінансових інновацій в банках або небанківських кредитних організаціях необхідно їх супровід комплексом супутніх організаційних, інформаційних, технологічних та інших інновацій. У цьому сенсі фінансова по природі інновація набуває багатокomпонентного характеру при домінуванні грошової природи банківської (парабанківської) послуги або продукту і комплементарного характеру супутніх інновацій, що сприяють доведенню послуги (продукту) до споживача [4, с. 191].

Фінансові інновації доцільно розглядати з позиції їх фінансової природи і області застосування (банки, небанківські кредитні організації). З цих позицій фінансові інновації — це результат інноваційної діяльності при домінуванні грошової природи банківської (парабанківської) послуги або продукту і комплементарного характеру супутніх послуг (продуктів) до споживача.

Вивчення процесів розвитку фінансових інновацій дозволяє зробити висновок про революційний і еволюційний характер розвитку фінансових інновацій в банках і небанківських кредитних організаціях [5, с. 407]. Згідно з ево-

люційним характером фінансові інновації розвиваються повільними темпами. Відбувається зміна властивостей банківських (парабанківських) продуктів, послуг. Революційний характер змін свідчить про створення принципово нових банківських (парабанківських) продуктів, послуг.

Різноманітність інновацій в сучасній діяльності банків відображає їх класифікація. Для того, щоб конкретизувати цілі і результати інноваційної діяльності, а також систематизувати підхід до безлічі її можливих проявів, необхідна досить повна класифікація нововведень. Розробка такої класифікації забезпечує більш повноцінне і цілісне розуміння предмета дослідження і дозволяє виявити проблемні взаємозв'язки і співвідношення різних груп і типів фінансових інновацій [6, с. 89].

Слід зазначити, що вітчизняна практика розробки фінансових інновацій спирається на світовий досвід і законодавство України. Це означає, що українські кредитні організації можуть отримувати додаткові доходи від здійснення передбачених законодавством угод і операцій. Так, наприклад, у світовій практиці зазвичай виділяють наступні види фінансових інновацій в банківському секторі:

— продукти на нових сегментах: інвестиції в нерухомість, страховий бізнес, фінансовий лізинг, трастові операції;

— такі інновації, як: ринок комерційних паперів, фінансових ф'ючерсів, фінансових опціонів;

— управління готівкою та використання нової інформаційної технології;

— послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат і більш ефективно управління активами і зобов'язаннями: депозитні сертифікати, депозитні рахунки грошового ринку;

— нові продукти в традиційних сегментах ринку позикових капіталів: інструменти з "плаваючою" відсотковою ставкою, свопи, облігації з глибоким дисконтом, серійні облігації і так далі, а також інструменти грошового ринку, що мають характеристики як капіталу, так і позикових коштів (позички і облігації участі, сертифікати інвестицій) [7].

ВИСНОВКИ

Все вищевикладене дозволяє зробити висновок про те, що фінансові інновації різноманітні, і їх можна класифікувати за різними підставами: технологічними параметрами, глибини внесених змін, інноваційного потенціалу і ступеня новизни, охопленням очікуваної частки ринку та тощо.

Розглянуті класифікації фінансових інновацій в банківській сфері нами були доповнені класифікацією за такими підставами як: технологічні параметри з виділенням в продуктових фінансових інноваціях власне продуктових і збутових і характером змін, де нами були виділені 2 види: революційні і еволюційні. Крім того, в залежності від суб'єктів ринку нами були виділені банківські фінансові інновації, небанківські і стикові фінансові інновації. Відповідно до існуючого законодавства до банківських фінансових інновацій нами були віднесені інновації, що впроваджуються комерційними банками і розрахунковими, депозитно-кредитними та платіжними небанківськими кредитними організаціями. До небанківських фінансових інновацій — інновації, реалізовані в ПФах (пайових інвестиційних фондах), страхових компаніях, ломбардах, кредитних кооперативах, факторингових, лізингових організаціях та інших.

Література:

1. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: навч. посіб. / С.Б. Єгоричева. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 208 с.

2. Ткачук В.О. Інноваційна політика банків на ринку банківських послуг / В.О. Ткачук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. — Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2013. — Т. 14. — № 2. — С. 43—51.

3. Кривич Я.М. Поняття банківських інновацій та їх класифікація / Я.М. Кривич // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ". — Суми, 2007. — Вип. 22. — С. 104—111.

4. Меренкова О.В. Інноваційні технології банківської діяльності як елемент сучасного економічного мислення / О.В. Меренкова // Сучасна картина світу: Природа, суспільство, людина: збірник наукових праць. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — С. 186—194.

5. Чиж Н.М. Банківські інновації: проблеми та перспективи / Н.М. Чиж, М.І. Дзямулич // Економічні науки — Серія "Облік і фінанси" — Вип. 9 (33). — Ч. 4. — 2012. — С. 404—411.

6. Кривич Я.М. Управління інноваційним потенціалом банку: дис.... канд. екон. наук: 08.00.08 / Я.М. Кривич. — Суми, 2010. — 284 с.

7. Мошенець О. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О. Мошенець // Фінансовий ринок України. — 2011. — № 12 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/168.htm

References:

1. Yegorycheva, S.B. (2010), *Bankiv'ski innovatsiyi* [Banking innovations], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.

2. Tkachuk, V. O. (2013), "Innovation policy of banks on the market of banking services", *Ekonomichna dumka*, vol. 14, no. 2, pp. 43—51.

3. Kryvyh, Ya.M. (2007), "The concept of banking innovations and their classification", *zbirnyk naukovuh pratz'NBU*, vol. 22, pp. 104—111.

4. Merenkova, O.V. (2008), "Innovative technologies in banking activity as an element of modern economic thinking", *Suchasna kartyna svitu: Pryroda, suspil'stvo, liudyna: zbirnyk naukovykh prats'*, pp. 186—194.

5. Chizh, N.M. and Dzyamulich, M.I. (2012), "Bank innovations: problems and prospects", *Ekonomichni nauky*, vol. 9 (33), pp. 404—411.

6. Krivich, Ja. M. (2010), "Management of innovative potential of the bank" Abstract of Ph.D. dissertation, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine, Sumi, Ukraine.

7. Moshenez', O. (2011), "Innovations and technologies at the market of bank services", *Finansovyj ry'nok Ukrainy*, [Online], available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/168.htm (Accessed 30 Nov 2015).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016 р.